

متین السلطنه - عزالمک - نیرالسلطان - محمد هاشم میرزا - ارباب کیخسرو - ابوالقاسم میرزا .
 (۲) کمیسیون بودجه در این هفته فقط یک جلسه تشکیل شد .
 حاضرین - حاج مصدق الممالک - معین الرایا - منتصر السلطان - معتمد التجار - فهیم المملک - آقاسید جلیل .
 غائبین - میرزا اسدالله خان - متین السلطنه - تربیت - دکتر اسمعیل خان - ابوالقاسم میرزا - مؤتمن - المملک - نویری مرخصی .

(۳) کمیسیون داخله یکشنبه ۶ رمضان تشکیل و بچند فقره تلگراف و عرایض انجمن های ایالتی و ولایتی راجع بتقاضای حقوقی از جهت خراج جاریه و اثنایه و برقراری مقرری در حق اعضاء رسیدگی نموده اینطور صلاح دیده بود که بواسطه ضیق مالیه دولت و یاره ملاحظات دیگر تعیین مقرری در حق اعضاء انجمن هامسکوت عنه بماند در خصوص خراج جاریه و اثنایه آنرا وزارت داخله تحقیقات نموده هر جارا بمقتضای آن محل منظور و در جزء بودجه خود بمجلس مقدس پیشنهاد نماید .

رئیس - حالا در اینخصوص مذاکره نمی کنیم باید طبع و توزیع شود تا در جلسات آتی مطرح مذاکره شود .

نیز استیضاح نامه ذیل را که از طرف آقای حاج آقاوشته شده بود قرائت نمود خدمت حضرت . . . رئیس دام اقباله .

این بنده در باب بیجک کمپانی فارس از وزارت خارجه استیضاح دارم به ایشان ابلاغ فرمایند چون مطلب خیلی مهم و خوف اغتشاش فارس است زود وقت جواب رامعین کند وهمچنین در باب اقدامات عملی روسها در باب اتومبیل وغیره گفتگو خواهد شد شروع بشور در بقیه قانون دیوان محاسبات گردید .

ماده (۳۱) راجع باینکه دیوان محاسبات رفع اختلافات و تظلمات ارباب و ظایف را می نماید قرائت شد .

آقای مؤتمن المملک پیشنهاد نمود ماده سی و یکم پیشنهاد وزیر که مطابق است باماده ۲۷ کمیسیون زیادی است زیرا که تشخیص وظایف راجع بشخص وزیر مالیه است در ماده سی و دویم وسیم شور شده پیشنهادی نشد .

در ماده ۳۴ راجع بترتیب رسیدگی دیوان محاسبات باسناد واحکامی که باو پیشنهاد می شود . آقای مؤتمن المملک پیشنهاد نمود بالحق لفظ « دلائل » و حذف کلمه « مذاکرات » وجمله « به مجلس شورای ملی پیشنهاد کند » در مواد (۳۵) و ۳۶ [۳۷] بعمل آمده پیشنهاد نشد .

در این موقع آقای رئیس تشریف برده و آقای ممززالمملک نایب رئیس دوم بمقام ریاست جلوس نمود در ماده (۳۸) راجع بترتیب تسلیم دیوان محاسبات است صورت موادی را که بقید احتیاط ثبت کرده آقای مؤتمن المملک پیشنهاد نمود باتبدیل جمله [در موقع تسلیم محاسبات] بجمله [در ابتدای هر سال] وجمله (هیئت رئیس به مجلس شورای ملی) ماده (۳۹) و (۴۰) مطرح شور شده پیشنهادی نشد در ماده (۴۱) راجع بقوانین واحکامی که موجب ازدیاد مخارج باشد آقای مؤتمن المملک پیشنهاد نمود این

ماده بکلی از پیشنهاد وزیر حذف شود .
 در ماده (۴۲) مذاکرات شده در ضمن شور در ماده (۴۳) راجع بتفتیش دیوان محاسبات در مخارج دولتی آقای مؤتمن المملک پیشنهاد نمود دیوان محاسبات چه مستقیماً و چه بتوسط مأمورین باوصالی که ممکن است در ولایات داشته باشد در مخارج دولتی تفتیشات ممکن است داشته باشد ترتیب تفتیش را قانون معین می نماید در ماده (۴۴) نیز راجع به مراقبت دیوان محاسبات در عدم تجاوز مخارج از بودجه های مصوبه پیشنهاد نمود .

دیوان محاسبات مراقبت خواهد نمود که مخارج از بودجه مصوبه تجاوز ننماید وانتقالات غیرقانونی بعمل نیاید وتادیه وجوه بر وفق ترتیبات ونظامات مقرر باشد در ماده (۴۵) و (۴۶) پیشنهادی نشده در ضمن شور در ماده (۴۷) راجع به تقدیم راپورتهای مفتشین و کار گزاران دولتی بدیوان محاسبات آقای مؤتمن المملک پیشنهاد نمود راپورتهای مفتشین وسایر کار گزاران دولتی که مامور رسیدگی حساب هستند و راپورتهای ادارات که حاوی مخارج ادارات و حاکی قسمت عمل آنهاست بدیوان محاسبات داده خواهد شد .

در ماده (۴۸) نیز راجع بیک قسمت ورود و صدور اموال واجناس دیوانی و وضع و ترتیب انبارها و مخزنهای دولتی آقای مؤتمن المملک پیشنهاد نمود راپورتهاییکه راجع بواردات و صادرات و محتویات و تفتیشات انبارها ومخازن دولتی است و راپورتهایی که راجع بتمام عملیات نقدی و جنسی صاحبان نقدی و جنسی بدیوان محاسبات تسلیم می شود مواد (۴۹) و (۵۰) و (۵۱) و (۵۲) و (۵۳) و (۵۴) و (۵۵) هر کدام جداگانه قرائت و مطرح شور گردید .

نایب رئیس - امروز دیگر جلسه را ختم میکنیم دستور جلسه بقیه دیوان محاسبات است [نایب رئیس حرکت کرد ومجلس مقارن فرورب آفتاب ختم شد]

جلسه ۱۴۳

صورت مشروح روزشنبه ۱۲

رمضان المبارک ۱۳۲۸

مجلس سه ساعت و ربع کم قبل از غروب آفتاب در تحت ریاست آقای ذکاء المملک تشکیل شد صورت مجلس روز پنجشنبه ۱۰ را آقای معاضد المملک قرائت نمود .

رئیس - در باب صورت مجلس اگر ملاحظاتی هست بفرمائید .

حسنعلی خان - بنده را جزء غائبین بی اجازه نوشته اند وحال اینکه روز چهارشنبه یک چیزی خدمت آقای رئیس عرض کردم که بواسطه کار مهمی که داشتم نمیتوانستم بیایم .

بهجت - در روز پنجشنبه دو مطلب واقع شد که در صورت مجلس هیچ نوشته نشده است یکی اینکه درین جلسه آقای رئیس وعده از نمایندگان تشریف بردند که بعد در روزنامه استقلال دیدیم که رفتند خدمت آقای نایب السلطنه و نداشتیم برای

چیست وبآن واسطه هم مجلس از رسمیت خارج شد ومجبور شدیم مجلس را پیش از وقت ختم کنیم مطلب ثانی اینکه آقای حاج شیخعلی درین شور در قانون دیوان محاسبات اخطار قانونی کردند که عده برای مذاکرات کافی نیست آقای نایب رئیس فرمودند که در موقع شروع بمذاکره باید کافی باشد بعد اگر کمتر هم شد ضرری ندارد و این دومطلب هیچ در آنجا بقید نشده است واستعدا میکنم که رفتن آن عده را خدمت آقای نایب السلطنه بفرمائید که رسمیت بود یاخیر

رئیس - اینکه فرمودید وقتی نمایندگان بیرون میروند مجلس از رسمیت خارج میشود گمان میکنم صحیح باشد زیرا وقتی که نایب رئیس بجای رئیس بنشینند مجلس از رسمیت خارج نمیشود

آقا سید حسین اردبیلی - روز پنجشنبه راپورت کمیسیونها که خوانده میشد راپورت کمیسیون مبتکرات هم تقدیم شد و در جزء راپورتها خوانده نشد .

رئیس - آن راپورتی نبود که خوانده شود بنا بود که هر هفته یک مرتبه در مجلس قرائت شود راپورتی بود که راجع بانعقاد کمیسیونها و حضور و غیاب اعضاء آنها باشد ولی وقتیکه یک راپورتی که راجع بکار کمیسیون باشد آن جزء این مسئله نیست یک راپورتی از کمیسیون مبتکرات داده شد که جزء این مسئله نبود وبناشد طبع وتوزیع شود که بعد در مجلس قرائت شود

حاج آقا - بنده بیان مطلبی را که آقای بهجت فرمودند میخواهم عرض کنم و چون مطلب راجع بفارس بوده است خواهش می کنم بفرمائید که بسمت رسمیت بوده است یاخیر

رئیس - بعد از صورت مجلس عرض میکنم حاج سید ابراهیم - در خصوص استیضاح آقای حاج آقا در استیضاح نامه لفظ (بیجک) نوشته شده بود و در اینجا (بلیط) نوشته شده است خوب است تغییر داده شود و بلیط نوشته شود و در باب حضور و غیاب رئیس صحیح است که با بودن نایب رئیس مجلس ختم نمیشود ولی در صورت مجلس باید قید شود که در فلان وقت رئیس خارج شد و نایب رئیس بجای ایشان نشست

کاشف - بقیه استیضاح آقای آقا سید حسین از وزیر عدلیه در جزء دستور جلسات گذشته بود در این دستور ذکر نشده استعدا می کنم در جزء دستور بیاید که مطلب نیمه کاره مانده و نتیجه از آن گرفته شود

رئیس - جزء دستور هست لازم بذکر نیست هر روزی که وزیر حاضر شد تمام می شود [دیگر اظهاری نشده رئیس صورت مجلس را امضاء نمود]

رئیس - در مسئله آقای نایب السلطنه که اظهار فرمودید آقای نایب السلطنه دیر روز برای من بی مقام داده بودند که شما با یکی دونفر از نمایندگان بیاید مرا به بینید تعیین موضوع را هم فرموده بودند بنده سشوال کردم که بسمت رسمیت از طرف مجلس بیایم یا این که هم منظور فرموده بودند خود

دانید این بود که بنده دوسه نفر از آقایان را برداشتم و رفتم و خود آقای نایب السلطنه هم کسالت داشتند و باین واسطه نتوانستند بیرون تشریف بیاورند فقط بعضی پیغامات دادند که چندان اهمیت نداشت و میبایستی بمدد بمرض آقایان برسانم .

عز الملک - بنده تصور می کنم هر وقتی که هیئتی برای رتن حضور نیابت سلطنت عظمی لازم میشود باید بانتخاب مجلس باشد و رئیس مجلس حق دارد که فقط برود و آقای نایب السلطنه را ملاقات کند **دکتر علی خان** - در باب مستخدمین خارجه خاطر آقایان مستحضر است که قرار شد آقایان وزراء فقط در ظرف ۸ ساعت تجدیدنظر خودشان را کرده بمجلس پیشنهاد نمایند و الان چهار پنج روز است که میکزرد و چیزی نرسیده بهتر این است اگر اخطار نشده بود که زودتر این عمل بگذرد **رئیس** - اخطار می کنم که زودتر تشریف بیاورید و این عمل بگذرد .

بهجت - عرض کردم در باب کافی بودن عده برای مذاکرات که آیا باید از زمان مذاکره هم باشد یا اینکه هنگام شروع کافی است توضیح نشد. **رئیس** - این يك نظری است كه سرکار فرمودید وقتیکه در مجلس مذاکره می شود همیشه باید دولت حاضر باشند یا اینکه در موقع شروع کافی است این يك مسئله ایست که محتاج بمذاکره است و باید حل شود .

معزز الملک - قانون اساسی می نویسد در موقعی که مجلس منعقد می شود باید دو نلث از اعضاء حضور داشته باشند و بعد از آن ضرر ندارد که کمتر باشد ولی البته حدش باید کمتر از نصف نباشد بخصوص که ما همیشه عمل کردیم و اگر بخواهیم اینطوری که آقای بهجت میفرمایند عمل کنیم یعنی بگوئیم که در حین مذاکره هم باید دو نلث حاضر باشد تصور می کنم که اغلب مذاکرات جلسات گذشته ما باید هیچ شود برای اینکه در اغلب از مواقع دیده میشد که عده خیلی کمتر از آن میزانی میشد که در قانون اساسی مقرر است .

بهجت - بنده عقیده ام این نبود که تکذیب کنم عقیده آقای نایب رئیس را فقط عرض می کنم که مطابق این بیانی که میفرمایند باید رای گرفته شود که بنای مجلس بر همین است .

[دو فقره استیضاح نامه را قریب بمضمون ذیل آقامیرزا ابراهیم خان قرائت نمود .]

[۱] از طرف آقای ادیب التجار [این بنده در خصوص موقوف الاجراء ماندن حکم وزارت عدلیه و وزارت داخله و مجازات نشدن مرتکبین بمتصدیان بحکم از وزارت داخله و وزارت عدلیه استیضاح دارم]

[۲] از طرف آقای حاج عز الملک چون هیئت وزراء در اقدامات قانونی خود در خصوص صفا عه عربستان کوتاهی نموده اند این بنده از رئیس الوزراء و هیئت کابینه در آن خصوص استیضاح دارم .

[شروع بشور اول در بقیه قانون دیوان محاسبات شد.] ماده (۵۶) راجع برسیدگی دیوان محاسبات بحساب خزانه داران و تعویل دادن قرائت و پس از مذاکره آقای موتمن الملک پیشنهاد ذیل را نموده قرائت شد .

دیوان محاسبات در ازم حسابهای خزانه داران و تحصیل داران تعویل خانه های دولتی کار گذاران دیوانی که مأمور در ریافت و پرداخت و محافظه و استعمال وجوهات دیوانی هستند و یا متصدی اعمال هستند رسیدگی و حکم بنمایند و نیز در باب حسابهای تحویل داران و مأمورین سایر ادارات دولتی رسیدگی کرده حکم می نماید . ماده (۵۷) مطرح شور شده پیشنهادی نشد .

ماده (۵۸) آقای موتمن الملک بمناد از مذاکره اصلاح ذیل را پیشنهاد نمود .

تبدیل جمله «در ظرف دو ماده» بعبارت «در ظرف مدت مقرر» و حذف مابقی ماده از عبارت «بواسطه وکیل خود الی آخر» در ماده [۵۹] نیز مذاکره آقای موتمن الملک اصلاحی پیشنهاد نموده قرائت شد .

مواد (۶۰) و [۶۱] مطرح مذاکره در ضمن شور ماده [۶۲] آقای موتمن الملک قریب بمضمون ذیل پیشنهاد نمود .

نظریات دیوان محاسبات در حسابهای صاحب جمع بتوسط اداره متبوعه او محل اقامت و منزل اصلی او بواسطه شرایطی که در محل دیوان خانه او اجراست ابلاغ خواهد شد و دیوان محاسبات میتواند در ظرف دو ماه کتباً بدیوان محاسبات تقدیم بنماید مواد (۶۳) و (۶۴) و [۶۵] و [۶۶] و [۶۷] و [۶۸] و [۶۹] و (۷۰) و (۷۱) و (۷۲) و [۷۳] و (۷۴) و [۷۵] هر کدام قرائت شد و مطرح شور شده و در هر کدام پیشنهاد و اصلاحی از طرف آقای موتمن الملک قرائت شد .

رئیس - بقیه شور در این قانون میماند برای روز سه شنبه .

حاج شیخعلی - در نظامنامه داخلی مینویسد در اصلاحاتی که در ضمن مباحثات شور اول و ثانی و پیشنهاد میشود در صورتیکه مخبر کمیسیون مربوط بآن تقاضا نماید باید رجوع به کمیسیون شود نیز مینویسد .

« هر اصلاحی که در بین جلسه پیشنهاد شده ولی رای در باره آن گرفته نشده باید قبل از جلسه طبع و توزیع شود » می خواستم عرض کنم اصلاحاتی که از طرف آقای موتمن الملک و سایرین پیشنهاد شده است چون رای در باره آن گرفته نشده است اگر مخبر مطابق نظامنامه داخلی رجوع آنها را بکمیسیون تقاضا مینماید که رجوع شود والا باید تمام این اصلاحات طبع و توزیع شود که در جلسه بعد در آنها رای گرفته شود .

فهم الملک - بنده تمام اصلاحات و پیشنهاداتی که شده است تقاضا میکنم که بکمیسیون رجوع شود . **رئیس** - پیشنهادی از طرف جمع می از نمایندگان شده است قرائت میشود .

(آقامیرزا ابراهیم خان طرح قانونی ذیل را که از طرف آقای عز الملک و بامضای (۱۶) نفر از نمایندگان بود قرائت نمود چون گاهی بعضی پیش آمدها برخی از نمایندگان را باستمغای از نمایندگی و قبول شغل دولتی و امیدارد و نیز چون در قانون اساسی مستخدم بودن نمایندگان بطریق غیر موظف در ادارات دولتی ممنوع نیست معدودی از نمایندگان که میخواهند در هر طریق که بملت خدمت نمایند بدون وظیفه در اداره اجرا مستخدم میشوند این بنده هر دو صورت را برخلاف اقتضای وقت که خالی از صلاح دولت و ملت میدانم اگر دلایلی را بواسطه تجربیاتی که در این مدت نمایندگان

حاصل فرمودند لازم نمی دانم ماده ذیل را بعنوان ماده الحاقیه متمم قانون اساسی بمجلس مقدس پیشنهاد می کنم و امیدوار هستم که قایل توجه نمایندگان محترم بشود .

هیچیک از نمایندگان نمی تواند در ادارات دولتی مستخدم شود هر گاه نماینده از شغل نمایندگی استعفا نماید تا انتضاء دوره وکالت که عبارت از يك دوره تقنینیه است نمی تواند قبول شغل دولتی را نماید .

معزز الملک - اینجا فقط می خواستم عرض کنم بآن نمایندگان که این پیشنهاد را کرده اند زیاد بودن و کم ماده بهیچوجه از وظایف قانون اساسی نیست .

حاجی آقا - این پیشنهاد را آقای عز الملک کرده و (۱۵) نفر امضاء کرده اند و گمان میکنم چندین مرتبه در مجلس مذاکره شده و مقاسد رفتن نمایندگان محترم در وزارت خانهها داخل شدنشان در اجرائیات و معاونت باوزرا چندین دفعه دیده ایم و لازم نیست که دیگر مذاکره کنیم و این مطلب اسباب این شده که تمام اشخاص خارج به هزار عناوین نسبت ها بوقلا می دهند هیچیک از وکلاء یقیناً راضی نیست که داخل يك مطلبی بشود که اسباب اتهام تمام وکلاء بشود بدیهی است یک نفر از وکلاء که در اداره دولتی مشغول خدمت باشد بتمام وکلای مجلس بر می خورد بنده که بکفر از نمایندگان هستم راضی نیستم که در خارج بگویند که وکلاء میروند در وزارت خانهها بجهت منافع شخصی خودشان کار می کنند و بنده یکی از کسانی هستم که این را امضاء کرده ام یعنی جزء اولش را تصدیق دارم و روح قانون و مقنن هم همینطور تصدیق می کند بواسطه اینکه این بدیهی است و قتیکه گفتند نباید نمایندگان در یکی از ادارات دولتی موظفاً خدمت بکنند یعنی نباید جزء اجرائیات بشود در ادارات دولتی اجازه اجزای دولت مشغول خدمت باشد مداخله در کارهای دولتی بکنند اگر این شرط را کردند که يك وکیل يك کاری را بکنند که دیگر داخل در آن نشود و يك کاری بمجرای خودش واقع شود نه آنکه در تمام مدت هر خودش آنجا بنشیند و بگوید من وظیفه دولتی ندارم و موظف هم نیستم و قانون اساسی هم بمن اجازه داده است و گمان می کنم که این مخالف با روح قانون اساسی و مقنن است بنده یکی از اشخاصی

هستم که این را امضاء کرده ام و تقاضا میکنم که این طرح تصویب شود و نباید که هیچ و کبلی ابتدا با ادارات دولت دیگر آمودرفت نماید :

عزل الملک - بنده مجبورم توضیح عرض

خودم را بکنم که اعتراض نکردم و خودم همراه هستم که نباید غیر موظف هم که باشند بروند خدمت کنند ولی صورت یک چیزی را اضافه بکنیم بقانون اساسی یا اینکه کسر کنیم خاطر هر یک از نمایندگان را مسبوق می دارم که باید خود آقای رئیس مستقیم رجوع کنند به کمیسیون مبتکران وقتی از کمیسیون مبتکران برگشت آنوقت می توانند جزء قانون نمایند .

رئیس - باید برود به کمیسیون مبتکران و از کمیسیون مبتکران برگردد آنوقت مطرح مذاکره خواهد شد .

عزل الملک - الحاق کردن یک ماده به متمم

قانون اساسی نه در قانون اساسی و نه در متمم رد نکرده است این مسئله را که نمیشود یک ماده بان ملحق کرد یا از آن کسر کرد اگر عقیده نمایندگان بر این باشد که نمی شود یک ماده بقانون اساسی ملحق نمایند بنده هم حرفی ندارم ولی اگر عقیده شان برین باشد که میتوان الحاق کرد چنانچه یکی از وکلای در این مدت از من کله میبرد که چرا همچو ماده بمجلس پیشنهاد نکرده و من وظیفه خود دانستم که یک همچو ماده پیشنهاد کنم و تصدیق و تکذیب این پیشنهاد در او میگذرد بمعینه محترم نمایندگان قبول کردن و رد کردن این پیشنهاد بنده تاربخشی است و گمان اشخاصی که خیلی ضدیت دارند در رد کردنش اگر چه جسارت است ولی عرض میکنم که آنها میخواهند هم در لباس نمایندگان و هم در لباس وزارت در ادارات دولتی جزء اجرائیات خدمتگزار باشند و این تکلیف عنیده بنده است و اکثر از این ۱۵ نفری که حسن ظن داشته و امضاء کرده اند از علما هستند .

رئیس - الان مذاکره کردن در این خصوص گمان نمیکند که فایده داشته باشد در هر صورت باید برود بکمیسیون مبتکران و از آنجا برگردد آنوقت مطرح مذاکره شود .

(در این موقع صورت استیضاح نامه آقای ادیب التجار را قریب بمضمون ذیل آقای آقا میرزا ابراهیمخان قرائت نمود .)

(این بنده در خصوص لرستان و بروجرد بر حسب عبارتی که در روزنامه شرف دارد و موجب هیجان و تحریک خاطر عموم می شود از هیئت وزراء و وزیر داخله استیضاح دارم)

(ادیب التجار)

رئیس - آقای آقا سید حسین سئوالی از معاون وزارت اوقاف داشتید بفرمائید .

آقا سید حسین اردبیلی - موقوفات آستانه رضویه که از اهم موقوفات مملکت ایران است تا این اواخر بواسطه دخالت وزارت داخله یا بواسطه دخالت کابینه نیابت سلطنت عظمی وزارت اوقاف مداخله نداشته است تقریباً تا پنج ماه قبل بهمین

ملاحظه که از طرف وزارت اوقاف اقدامی نمی شده است نمایندگان خراسان توجه داخله را با هیئت موقوفات آنجا و اوضاع آستانه مقدس جلب کردند وزارت داخله درصدد اقدامات برآمد و از متولی باشی جمع و خرج آنجا را خواست متولی باشی هم که یک آدم تجدد خواه اسلام پرستی هستند با یک حسن ظنی اقدامات وزارت داخله را استقبال کردند و جمع و خرج آستانه را فرستادند وزیر داخله هم مجلس مشورتی در داخله تشکیل داد و نمایندگان خراسان را دعوت نمود از طرف وزارت اوقاف هم بکنند دعوت کردند بعد از مذاکرات زیاد چند فقره یاد داشت شد که با آستانه مبارکه فرستاده شود و اقدام شود متأسفانه بواسطه بهران وزراء این مسئله که خیلی اهمیت داشت یعنی تنظیم این اصلاحات و فرستادن آن شخص که آمده بود با آن دستورالعملها بتأخیر افتاد حالا که بموجب قانون اداری معارف و اوقاف که بتازگی از مجلس گذشته است اداره کردن موقوفاتی که راجع بدولت باشخص سلطان عصر است منحصر بوزارت اوقاف است از معاون وزارت اوقاف سؤال میکنم که در خصوص اداره کردن ادارات آستانه مقدسه که با آن دستورالعملها که آمده است و چندان کاری نداشته است و ممکن بوده است که او را بفرستید با اصلاحات که متولی باشی اقدامی مینماید اقدامی فرموده اید یا اینکه وزارت داخله و نیابت سلطنت عظمی که فی السابق دخالت دارند .

معاون وزارت اوقاف - سئوالی که آقای

آقا سید حسین اردبیلی کردند خیلی خیلی خوب است و این را میبایستی که سؤال کنند بجهت اینکه تا امروز هم منظور که معمول بوده سئوالات ماز اوقاف رسماً بواسطه کابینه شده است اما اینکه اداره اوقاف در اوقاف آنجا دخالتی داشته باشد و طوری باشد که بعضی از مخارج را بخواهند یا قبول ورد کنند هیچ بوده است و هم منظور که گفته شد از طرف وزارت داخله و نیابت سلطنت عظمی دخالت می شده است گاهی هم که خواسته ایم بما توضیحاتی بدهد عنبرش همین بوده است که راجع و متعلق بجای دیگر میدانسته است و امروز چون این قانون از مجلس گذشته است مسلماً باید از روی ترتیب صحیحی اداره شود و گمان میکنم که تردیدی برای وزارت اوقاف نیست که میخواهد طوری اوقاف آنجا را منظم که بیک شکل خوب و صحیحی اداره شود و خیلی احتمال میرود که آنجا خوب اداره شود یک سر مشق خوبی بشود برای سایر اوقاف این مملکت اداره کردن آنجا خودش یک پیشرفت خوبی برای وزارت اوقاف داشته باشد ولی حال که اسم اداره اوقاف آمد یک مطلبی داشتم مناسب است که عرض کنم و از آقایان نمایندگان تکلیف بخواهم اداره اوقاف نظر به لزومی که داشت و اوائل امسال تشکیل شد و چون در پارسل این اداره وجود نبود و جزء بودجه موقتی که از مجلس گذشت بشمار نیامد قریب ۵ ماه است برای حقوق اجرائی که دارند خدمت میکنند از وزارت مالیه یک بودجه موقتی خواسته شد آنها هم گفتند ما نمی توانیم در بودجه دخل تصرف بکنیم لازم است از مجلس در این باب اجازه گرفته شود بودجه کل را نوشته و بوزارت مالیه فرستادیم و کتبا هم یک چیزی بمجلس عرض شد که در این باب یک اجازه بدهند

و همچنین استعدا میکنم که چون اگر طول بکشد اجزا برای نداشتن حقوق متفرق خواهند شد خوب است که اجازه بدهند عجلتاً یک چیزی بآنها داده شود تا وقتی که بودجه کل بگذرد

آقای سید حسین اردبیلی - یک فقره از فرمایشات آقای معاون اوقاف درست معلوم نشد که اقدام در باب اوقاف آستانه فرموده اند و توجه و شروع در اصلاحات شده است یا اینکه همانطور و کما فی السابق معمول است این را تصریح نکرده اند

آقای معاون - شروع نشده است ولی البته شروع خواهد شد

رئیس - آقایان مسبوق هستند که قرار شد رای داده شود که در هفته یکروز بر جلسات مجلس افزوده شود از برای مذاکره بعضی مسائل مختلفه که همبینطور در مجلس مانده است پس بنا بر این فردا را که روز یکشنبه است دستور از این قرار خواهد بود - راپورت کمیسیون فواید عامه راجع بچرم سازی و صابون سازی - راپورت کمیسیون راجع باقا شیخ هادی استرآبادی - ایضا راپورت کمیسیون فواید عامه راجع بامتیاز طلاشوئی کوهرز - ایضا راپورت کمیسیون بودجه راجع بخواصجات

وکیل التجار - یک مسئله داشتم که در دستور سه چهار روز قبل که خیلی اهم بود در چند جلسه پیش آقای رئیس معین فرمودند که بقیه استیضاح وزیر عدلیه جزء دستور جلسه آتی قرار دادند نمی دانم از بین قطع شد و یا موقوف شد یک استیضاحی را که نیمه کاره مانده باشد تا حال بنده ندیده بودم از برای این باید تکلیفی معین شود

رئیس - در اول جلسه صحبت این مطلب شد عرض کردم در دستور هست قرار شد وزیر عدلیه بیایند جواب بدهند

ارباب کیخسرو - بنده فرمایشات آقای معاون وزارت اوقاف را درست ملتفت نشدم از یکطرف می فرمایند اصلاح کار اوقاف را نتوانستند شروع بکنند بجهت اینکه قانون از مجلس نگذشته است در جای دیگر می فرمایند از ابتدای امسال اداره اوقاف تشکیل شده است در صورتی که قانون نداشته است برای چه اداره تشکیل داده اند

معاون - اصلاح کار اوقاف باین مدت مختصری که بنده عرض کردم ممکن نیست فقط یک اداره ای است مرکزی که چند نفری در تهران نشسته اند و هنوز رسمیت اداری پیدا نکرده است و باندازه که می شود تحقیقاتی که پیش آید یعنی هنوز در اجرائیات و آن ترتیباتی که قانون گذاشته است که جمع و خرج اوقاف را بخواهند و بطلبند نشده است و برای اینکه تا یک هفته قبل برای خودشان یک همچو حقی را تصور نمی کردند ولی اینکه چرا این اداره احداث شده است اگر اداره احداث نشود چگونه بعضی ترتیبات داده میشود وانگهی الساهه در این شهر و جاهای دیگر کار هائی است که راجع بوزارت اوقاف و اینها را همیشه رجوع می کردند بوزارت معارف و وزارت اوقاف را جزء آن می دانستند و این را باید دانست که لازم است

چند نفری در آنجا باشند که باین کارها رسیدگی کنند و جواب مردم را بدهند در هر حال وجود اداره اوقاف لازم بود و بایستی تشکیل شود.

ارباب کیخسرو - بر طبق آن چه بزرگه فرمودید بنده خواستم جواب عرض کنم میفرمائید اداره باید تشکیل شود و قانون بنویسند بنده عرض می کنم بمکس است اول باید قانون نوشته شود آنوقت اداره تشکیل شود بلکه باید بعد از گذشتن بودجه اداره تشکیل شود.

افتخار الواعظین - سؤال میکنم چه علت دارد مثل سابق سوالات جمع میشود و ابداً وزراء حاضر نمیشوند جواب بدهند بنده چند روز قبل سؤالی داشتم از وزیر عدلیه در باب تحقیق محاسبه آصف الملک که اسباب اختلاف خواهد شد از آقای رئیس سؤال می کنم که آیا آن سؤال فرستاده شده است یا خیر اگر فرستاده شده است تشریف خواهند آورد که جواب بدهند؟

رئیس - سؤالی که نمایندگان میفرمایند مسلماً فرستاده میشود خواهش میکنم که این را دیگر نفرمایند مگر اینکه یاد آوری بفرمایند.

حاج سید ابراهیم مدرس - بنده در وقتیکه میخواستم از معاون وزارت اوقاف سؤال کنم عرض کردم وقتی باید سؤال کرد که وزیری در میان باشد و وزیر علوم هیچ بعین نمیشود و هیچ اثری از او نمی بینم سوالات را هم بنماید جواب بدهند بجهت اینکه اگر سؤال بدل باستيضاح شد آنوقت چه خواهیم کرد؟

رئیس - معاون برای همین خوب است که در موقعیکه وزیر معرفی نشده است با مجلس طرف باشد.

حاج شیخ علی - علاوه بر این آقای معاون از طرف وزیر علوم هم رسماً بمجلس معرفی شده اند.

(در اینوقت وکلا ایشان را تکذیب کردند)

ارباب کیخسرو - اینکه آقای حاج شیخ علی فرمودند لازم است صریحاً تکذیب شود بجهت اینکه با آقای معاون برمی خورد.

رئیس - آقایان نمایندگان بواسطه حسیات خودشان تکذیب کردند.

مؤتمن الملک - مقصود من درباره اداره اوقاف و قسمت اخبری که اظهار کردند چون اداره اوقاف تازه تشکیل شده است و اداره اوقاف هم خیلی لازم است اگر ما بخواهیم بودجه برود بوزارت مالیه چند ماه آنجا معطل نمایند و از آنجا بیاید برود بکمسیون بودجه چندی هم آنجا معطل شود تا بگذرد اگر این اداره که تازه تشکیل شده است و ماه حقوق نگرفته پنجاه دیگر معطل شوند بکلی مایوس میشوند بودجه موقتی هم نمیتوانند بنویسند خوب است بمعاون یک اعتباری در مقابل از آن میزان بودجه که نوشته داده شود که هر مبلغی را که صلاح میدانند پیشنهاد مجلس کنند و مجلس رأی بدهد با جزا داده شود تا بودجه کل بگذرد و این را هم عرض میکنم که اگر ما بخواهیم قوانین از مجلس بگذرد خیلی وقت معطل میشویم یک

شخصی میآید و یک وقفنامه ارائه میکند حالا باید گفت اداره اوقاف تشکیل نشده است حالا قانون آن از مجلس گذشته است دوماه در کمسیون خواهد ماند بعد از اینکه آقای نایب السلطنه امضاء نمود و شروع بکار میکند این کار را هم نباید بکند باید با آنها واجب داد اگر مجلس همراه باشد یک اعتباری پیشنهاد شود که تا گذشتن بودجه بتوانند کار بکنند.

فهییم الملک - چند روز قبل لایحه از طرف وزارت معارف فرستادند بمجلس و رجوع به کمسیون بودجه شده بود که همینطور تقاضا کرده بودند که اعتباری داده شود کمسیون بودجه نظر سابقه اینکه این قبیل تقاضای های بودجه را مجلس توقیف میکند تا اینکه بودجه کامل بمجلس بیاید نظر به همین ملاحظه این تقاضا را نیز توقیف داشت که بودجه کل برسد حالا اگر مجلس اجازه میدهد بکمسیون برود که در این خصوص مذاکره کند و الا مثل سایر تقاضاها توقیف نماید تا بودجه کل برسد.

رئیس - حالا بهتر این است که کمسیون بکار برورتی بدهد بمجلس آنوقت اگر مجلس اجازه داد که داده میشود.

ادیب التجار - مدتی است که بنده طرح قانونی برای منع احتکار غله بمجلس پیشنهاد کرده ام و هنوز از مجلس نگذشته است استدعا میکنم آنرا در دستور بگذارید که بگذرد بلکه جلوگیری از احتکار شود.

رئیس - ملاحظه بفرمائید این بکروز را که بر عده جلسات اضافه کردیم برای همین بود که اینگونه کارها را رسیدگی کنیم.

ادیب التجار - در این باب رأی گرفته شد بمدرست بکمسیون مبتکرات این چیزی است بدیهی که از هر چیز مقدمتر است.

رئیس - از قرار معلوم هنوز در مجلس قابل توجه نشده است پس رأی میگیریم در قابل توجه بودن آن.

دکتر علیخان - بنده حضور آقای وزیر پست و تلگراف را مقنن میدانم و همان اظهار را که در اول جلسه کردم از بابت مستخدم خارجه اظهار بدارم چون آقایان وزرا تقاضا کردند که مسئله مستخدمین نظمی برای تجدید نظر بماند و (۴۸) -اعت هم بیشتر وقت نخواستند از این جهت تقاضا میشود که زودتر این پیشنهاد بمجلس تقدیم شود و فردا اینمطلب ختم شود که اقلاً این فقره بگذرد.

وزیر پست و تلگراف - برای جلسه آتی حاضر میشود فردا که جلسه علنی نیست نهایت جلسه فوق العاده است که تشکیل میشود قرار بود در روز سه شنبه جلسه کنند ولی اگر فردا هم بخواهند بگویند هیئت وزرا بیایند و اگر این مسئله را هم بخواهید که جزء دستور کنید ممکن است وزراء بیایند و آنرا جزء دستور قرار بدهید.

رئیس - فردا مجلس داریم اگر بخواهید تشریف بیاورید ممکن است.

حاجی عز الملک - اولاً بنده با آقای دکتر علیخان در باب مستخدمین خارجه هم راهم و در خصوص خالصجات که مکرر گفتم عرض کردم میخواستم عرض کنم اگر ممکن بشود جزء دستور روز یکشنبه بشود برای اینکه چیزی با اول میزان نماند و تکلیف کمپانی در این خصوص معلوم نیست و معاون فوائده عامه راهم خبر کنید بیاید.

شیبانی - بنده هم میخواستم در خصوص معاون عرض کنم که یک مطلبی که در مجلس گذشت دیگر تکرار نکنید سؤال فقط سؤال است مسئولیت نمیآورد و سئوالهای آقایان مثل این است که شاید چندین هزار تومان بدولت و ملت ضرر میرسد که در غیاب وزارت معاون وزیر اقدام کرده است و بنده کمال اعتماد را دارم و بایشان خیلی اظهار اعتماد میکنم و از که کمال اعتماد را بایشان داشتم سؤال نمودم.

ناصر الاسلام - عرض میکنم اولاً چند روز است که اسم بنده در میان اسامی کم میشود مگر تجربه کرده ام و بدست و سر و تمام هیکل خودم اشاره کرده ام معذک از بین نمایندگان محو شده ام دیگر اینکه استدعا می این است که چون اطلاعاتیکه ماو کلا باید داشته باشیم نداریم مگر وقتی که از اینجا خارج می شویم پاره چیزها را میشنوم راه اطلاع سؤالات است تا یک اندازه میخواستم عرض کنم که یک چیزی را که وزراء اهلیت بآن نمی دهند همین سؤالات است در حالی که سؤالاتی هست که اگر روزاً جواب ندهند تولید بعضی اشکالات خواهد شد و نظام نامه داخلی وقت سؤال در اول مجلس و آخر مجلس معین کرده است که مسئله رفتن آقای رئیس خدمت آقای نایب السلطنه خوب بود توضیح میدادند بچه جهت رفته اند یا جز دستور فردا قرار می دادند اگر یک عده از نمایندگان یا رئیس را از برای اقتضای طبیعت یا برای صرف مذاکره شخصی خواسته اند این مسئله است ولی باز هم میگویم باید بتصویب مجلس باشد و بعد از آن باید بمجلس بیایند توضیح بدهند دیگر اینکه حرفهای جدیدی که در گیلان پیدا شده است و لایق قطع تجاوزات غیر قانونی میکنند در ولایت که اسم نمیخواهم ببرم یکی راجع بتجاوزات اتباع عثمانی مثل (سقلا ریس) و اتباع او که تعدیات زیاد میکنند سؤالی کردم از وزارت خارجه بهیچوجه حاضر نشدند برای جواب دادن این سؤالی که اینقدر مهم است و تمام ادارات گیلان از کار خودشان باز مانده است با این تفصیل باز حاضر نمی شوند خیلی تعجب میکنم مثل اینکه تلگراف میکنند بهمه ولایات که این شخص در آنجا بفراری رفته است این تلگراف از طرف نظمیه برای چه چیز است این آتربیک بازها برای چه چیز است بنده عاقبت اینها را خیلی وخیم میدانم.

رئیس - در مسئله توضیحی که فرمودید باید داده شود بنده در اول مجلس عرض کردم حالا هم عرض میکنم که آقای نایب السلطنه بتوسط تلفون اطلاع دادند که بایکی دونه از کلا بیایند اینجا بنده جواب عرض کردم بطور رسمی بیاییم یا غیر رسمی جواب دادند هر طوری که میدانند بیایند اولاً موضوع مطلب را میدانستم چیست در هیئت رئیسه مشاوره کردیم که اطلاع بدهیم یا برویم به بیینیم چه مطلبی دارند و بعد بمجلس اطلاع بدهیم و ما هم جوابی که بنیابت سلطنت میدادیم عرض کردم آنچه راجع است بمجلس باید اطلاع بدهید (مجلس غروب آفتاب ختم شد)

جلسه ۱۴۴
صورت مشروح روز یکشنبه
۱۳ شهر رمضان ۱۳۲۸
 مجلس دو ساعت ونیم قبل از غروب آفتاب در